

A Big Data képzés új dimenziója, avagy a Health-code-ok világa Kínában

The New Dimension of Big Data Development,
or the World of Health-codes in China

Balogh András Zoltán¹– Kasznár Attila²

Összefoglalás

A COVID-19 járvány alapjaiban formázta át a Kínai Népköztársaság társadalmi viszonyait, új alapokra helyezve a személyes és a hivatalos kapcsolatok lehetőségeit és megvalósulási formuláit. A pekingi kormányzat által meghirdetett „zéró COVID” politika korábban sosem látott, új kihívás elé állította az ország gazdasági, egészségügyi és közigazgatási szakembereit. A COVID járvány megelőzése és megállítása kapcsán bevezetésre került Wechat és Alipay applikációk egészségügyi al-applikációi egy futurisztikus új világba vezethetik az emberiség érintett részét, amelyben megvalósulhat az egyén, vagy akár a nagy tömegek szisztematikus, egészségügyi indokoláson alapuló koordinált mozgatása, illetve helyben tartása, miközben az adatok lehetővé teszik akár az egyén szintű mozgási és fogyasztási szokások felmérését és kezelését.

Kulcsszavak: COVID-19, Kína, WeChat, AliPay, applikáció

Abstract

The COVID-19 epidemic fundamentally reshaped the social relations of the People's Republic of China, creating new possibilities and forms of personal and official relations. The "zero COVID" policy announced by the Beijing government has posed an unprecedented new challenge to the country's economic, health and public administration professionals. The health sub-applications of the Wechat and Alipay apps, introduced to prevent and stop the COVID epidemic, could lead the affected part of humanity into a futuristic new world, where systematic, health-based coordinated movement and location of individuals or even large masses of people can be achieved, while data can be used to assess and manage individual-level movement and consumption patterns.

Keywords: COVID-19, China, WeChat, AliPay, application

1. Bevezetés

A COVID-19 járvány kapcsán a Kínai Népköztársaság teljesen egyéni utat választott az egészségügyi probléma kezelésére. Elsősorban a nagyvárosok tekintetében teremt kiemelt veszélyhelyzetet egy gyorsan terjedő vírusos megbetegedés, ahol a kiemelkedő népsűrűségi ráta mellett kell megteremteni a mindennapi élet folytatásának feltételeit. A Kínai Népköztársaság ugyanis a Yuxi-körön belül helyezkedik el. Vagyis az ország egész területe bele esik abba a négyezer kilométer sugarú körbe, amelyen belül a világ lakosságának 55%-a éli a mindennapjait. Természetes következmény így a magas népsűrűség, amely kiemelt pandémiás

¹ KKM Tét diplomata, andras.balogh@mfa.gov.hu

² NJE GTK NGT tanszékvezető egyetemi docens, kasznar.attila@gtk.uni-neumann.hu

szituációban különleges, nyugati szemmel nézve gyakran túl szigorúnak tűnő eljárásokat tesz szükségessé. Mindezt úgy, hogy gyorsan és hatékonyan kerüljenek kiszűrésre a tomboló világjárványban megfertőződött személyek ugyanúgy, mint azok, akik úgynevezett „close contactok”, vagyis esetlegesen a fertőzött egyénnel kapcsolatba kerülhettek.

A világszinten példátlan mennyiségben és minőségben végrehajtott tesztelési eljárások mellett, a „zéró COVID” politika biztosításának leghatékonyabb háttérmechanizmusává a digitális technológia vált. A kínai társadalom ebből a szempontból globális előnyt élvez, hiszen az ország gyakorlatilag a telefonos applikációk világában él. Kínában, gyakorlatilag mindenre van telefonos applikáció, a lakosság az élet összes szegmensét az egészségügyi szolgáltatások igénybevételétől, az élelmiszer vásárláson át, a közlekedési eszközök használatáig, már a világjárvány kitörése előtt is a mobil kommunikációs eszközökön intézett. Az applikációk sajátossága, hogy azok nem egymástól elkülönített keretrendszerben futnak, hanem a legtöbb esetben egy nagy applikáció úgynevezett mini programjaiként használhatók. Így tulajdonképpen az első regisztráció során megadott személyes adatok már csak átemelésre kerülnek a további ál-alkalmazások (mini programok vagy mini-app-ek) felhasználásakor. Ebből adódott a legegyszerűbb megoldás, a járványkezeléshez is igénybe kell venni a mobiltelefonokat, illetve a mobiltelefonokon már elérhető applikációkat. Az európai adatvédelmi előírásokat tekintve természetesen kicsit különösnek hathatnak a Kínai Népköztársaság illetékes hatóságai által preferált előírások, de tény, az adott társadalmi környezetben működőképességük bizonyultak.

Jelen tanulmányt a szerzők egyfajta esettanulmánynak szánják, amely a két legjelentősebb kínai városban, a politikai és ideológiai központnak számító fővárosban, Pekingben, illetve az üzleti, ipari és kereskedelmi központban, Sanghajban megvalósuló applikációk felhasználásának elemző bemutatásán keresztül, kívánják értékelni az alkalmazott metódusok előnyeit és hátrányait, illetve a bennük rejlő lehetőségeket. Az írás nem kívánja feltárni a két alkalmazás összes felhasználói lehetőségeit, a szűkített cél, hogy egyfajta bemutató, és a további kutatások iránymutató, kiinduló pontja legyen.

Peking esetében a kínai közösségi, kommunikációs, pénzügyi és egyéb szolgáltatásokat magában foglaló „multi applikációs” rendszerben, a Wechatben megvalósuló „health kit” megoldásai, míg Sanghaj kapcsán az eredetileg pénzügyi keretrendszerként induló Alipay alkalmazásban rejlő lehetőségek feltárására helyeződik a hangsúly.

Mindkét applikáció számos, rendkívül fontos alapszolgáltatással bír, mind a felhasználó, mind pedig a szolgáltató irányából szemlélve azokat. Alapvetően mind a két program lehetőséget biztosít a hagyományos chatfunkció igénybevételére, amely elsősorban a Wechat —, esetében bír különös hangsúllyal, és ennek eredményeként az applikáció ki is egészül több kommunikációs platformmal. Az Alipay applikációban eredendően ugyanakkor pénzügyi lehetőségek dominálnak, bár természetesen ennek esetében is megjelenik a chat-funkció, azonban az eredeti rendszer lényegi elemét nem ez adja.

A COVID járvány hatására mindkét applikáció kiegészítésre került az úgynevezett „Health kit” alkalmazással, amely ráadásul minden tartomány, illetve a nagyobb város esetében is saját alfelületet kapott minimális szinten eltérő formai jellegzetességekkel és információs tartalommal. Az ország területén a mozgás a mindenhol elérhető zöld nyíl mini programmal megoldott, amely az egyetlen kapocs jelenleg a tartományok és városok elaprózott, szétszabdalt egészségügyi-alkalmazásai között. Azonban, minden esetben a végeredmény egy a közösségi élet folytatását, illetve az alapvető szükségletek kielégítését lehetővé tevő, úgynevezett „zöld

kód” – egy zöld színű QR-kód generálása. Amely folyamat azonban a szolgáltatói oldalról a multidimenziós felhasználást is lehetővé teszi.

2. Wechat

A WeChat alkalmazást a Tencent vállalatcsoport fejlesztette ki, először nyugati mintára készített chates alkalmazásként. Ezt további fejlesztések követték megfelelően a kínai felhasználók igényeinek, akik a chatelés mellett szerettek volna egymással és követőikkel videókat és mindenféle híreket megosztani, és mivel akkor még az amúgy pont ezen funkciókra kiélezett, gyerekcipőkben járó Weibo (azaz a kínai Twitter) nem volt elterjedt, ezért a WeChat ezt a szolgáltatást is felvette funkciói közé. És ezzel hosszútávon halálra is ítélte a Weibot. De az alkalmazás „kis gömböc” módjára sikeresen szívta magába a nyugati világban használt számos social media alkalmazások funkcionalitását, és vált a ma ismert mega-appé, amiben megtalálhatók:

- az Instagram,
- a Facebook hírfolyam,
- a Twitter,
- a Chat (beépített fordítási funkcióval, mely nagyban megkönnyíti a kínaiakkal való kommunikációt),
- a video/audio hívás (Kínán kívül is),
- a rezsi fizetési,
- a videó nézegetési,
- a videó-csatorna indítási,
- az online közvetítési,
- az online vásárlási,
- a Revolut-féle fizetés az egymás közötti chat funkcióba beépítve,

Valamint további számos szolgáltatás igénybevételének lehetősége.

A WeChat másik fontos tulajdonsága, hogy kvázi mobil operációs rendszerként működik, mivel lehetőséget ad az alkalmazáson belüli úgynevezett mini programok létrehozására és futtatására. Ezek az élet szinte minden területére kiterjednek, kivéve talán a mobil játékokat (legalábbis jelen sorok írója ezzel még nem találkozott), ami persze adódhat abból is, hogy eleve a mobil játékok önmagukon belül adnak lehetőséget online vásárlásokra, ami egyébként a WeChat sok mini programjának a sajátja is. Az összes nagy internetes áruház és futárszolgáltatás elérhető a fórumon keresztül. Ez azért is kényelmes, mert nem szükséges a WeChatból a felhasználónak kilépnie, hanem gyakorlatilag a napi hírolvasástól, a chatelésen át, a napi bevásárlás, ebédrendelés, illetve a „szabad” mozgáshoz szükséges egészségi állapotot mutató mini programokig bezárólag mindent egy helyen tud intézni. Ahogy az itt élő külföldiek szokták mondani: „There is a mini app for everything in Wechat.” Ezek közül kiemelkedik a Pekingben használt egészségügyi mini program, a pekingi Health Kit.

A kínai kormányzat WeChat alkalmazáshoz való pozitív hozzáállása abban is megmutatkozik, hogy a főváros egészségügyi applikációját egy kínai állami technológiai óriás, a Kínai Elektronikai Technológia Holding (China Electronics Technology Group Cooperation) fejlesztette ki, és azóta is üzemelteti. A gigavállalat szerveroldali kapacitása egyedülálló, mely így lehetővé teszi az alkalmazás zökkenőmentes használatát a csúcsidőszakokban, amikor egyszerre akár 20 millió lekérdezést kell kiszolgálnia. Ez az az időszak, amikor a legtöbb kínai

munkába megy, vagy onnan indul haza és a tömegközlekedést használva elkerülhetetlen, hogy annak használata előtt bemutassa az egészségügyi állapotáról szóló „hivatalos jelentést”.

A fejlesztés során a cég néhány komolyabb kihívást azonosított:

- a használat során az adatáramlás biztosítása az applikáció és a harmadik fél alkalmazása között;
- zéró hiba tolerancia;
- real-time statisztikai analízis lehetősége;
- gyors és azonnali kapcsolati háló felállítása (a vírus fertőződés azonnali feltérképezése céljából).

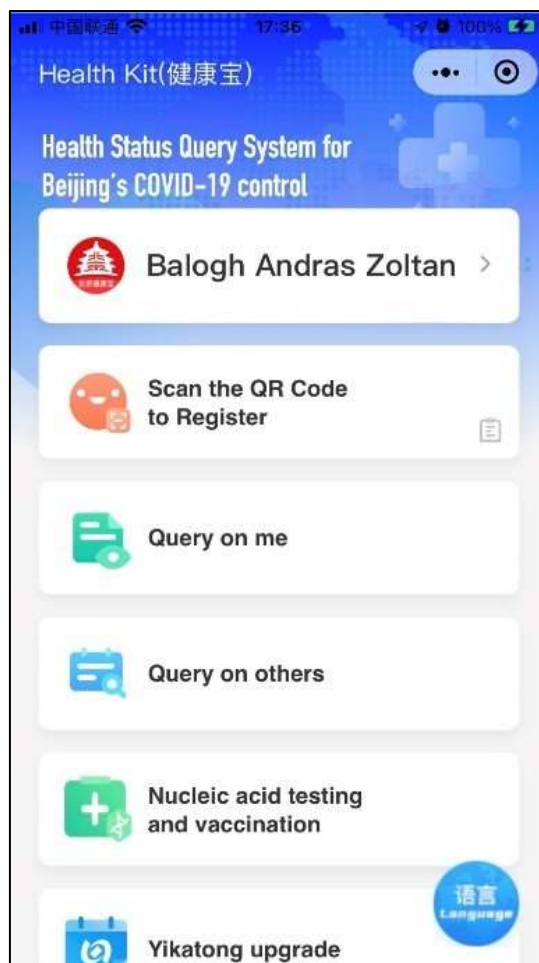
Pekingben a közlekedés és az egyéb, mindennapi szolgáltatások igénybevétele (repterek, vasútállomások, tömegközlekedés, kórházak, közintézmények, boltok, parkok, bankok, kiállítások, múzeumok stb.) esetén elkerülhetetlen, hogy úgynevezett Health kit QR kódot kelljen beszkenyelni.

1. ábra. Tipikus Health kit QR kód

Az ábra forrása: a szerző saját applikációjából

A szkennelést követően (Scan the QR Code to Register) a rendszer beregisztrálja a felhasználót abba az intézménybe – legyen az közlekedési eszköz, egyszerű bolt, vagy akár egy közpark –, ahová be akar lépni, és erről értesítést küld az adott helyen elhelyezett felhasználói végpontra, illetve rögzíti a belépés tényét a pekingi Big Data Centerben is. Emellett persze a mobil cellainformációk, és a városszerte elhelyezett kamerák által rögzített képi adatok is a rendelkezésre állnak az illetékes hatóságok és a rendőrség részére, amennyiben COVID-gyanús személyek mozgásának beazonosítása válna szükségessé.

2. ábra. WeChat Health Kit kezdőlap

Az ábra forrása: a szerző saját applikációjából

A fenti screenshoton jól látszanak az alkalmazás fő funkciói:

- Login (jelen esetben a cikk szerzőjének neve),
- a QR kód szkennelés (Scan the QR code to Register),
- az egészségi állapot lekérdezése (Query on me),
- a más ember egészségi állapotának lekérdezési lehetősége (Query on others),
- a vakcináltsági és PCR tesztelési állapot lekérdezése (Nucleic acid testing and vaccination)
- és egy viszonylag új funkció (Yikatong upgrade), ami a későbbiekben részletesen kifejtésre kerül.

A saját és mások egészségi állapotának lekérdezése funkció (Query on me, Query on others), amelyen a COVID fertőzöttségi állapotot értjük, megmutatja, hogy a felhasználó mikor végzett utoljára PCR tesztet és annak milyen eredménye lett. Mások adataihoz csak akkor férhetünk hozzá, ha megadjuk a nevük mellett a személyazonosító számukat (ID number) is, mely külföldiek esetében az útlevekszámot jelenti. Egyébként az útlevelel szám megadása az egyik legnagyobb kihívás a Kínában elterjedt egészségügyi mini programoknak, mert azok száma nem követi a kínai rendszerben használatos 18 jegy hosszú számsort. Így a magába forduló rendszer nem tudja értelmezni azokat. Természetesen ezt feloldandó vannak megoldások, de azokhoz minden esetben egy kínai állampolgárságú személy jószándékú segítsége szükséges. Viszont akinek van a kínai ID-ja, annak roppant egyszerűvé – egyben teljes mértékben

követhetővé – válik az élete a digitalizált Kínában. (Ugyan minden itt élő diplomata kap kínai ID-t, de annak hasznossága – az igazi kínai ID-tól való eltérése miatt – szinte a nullával egyenlő.)

A PCR teszt eredményhez, a „Nucleid acid testing and vaccination” funkcióban is hozzá lehet férni azzal a különbséggel, hogy míg előbbinél (Query on me) csak a legutóbbi teszteredményt lehet látni, addig ez utóbbinál már az elmúlt egy hónap összes tesztelési eredménye megtekinthető. És itt érhető el a vakcináltsági állapotról szóló kimutatás is, mely tartalmazza a kapott vakcina nevét, gyártóját, a beadás időpontját, külön kitérve arra, hogy a 3. oltást, azaz az úgynevezett booster shotot is megkapta-e a felhasználó, és hogy azóta mennyi idő telt el. A kimutatást ki lehet exportálni, és az felhasználható a kínai hatóságok felé a vakcináltsági állapot igazolására fel tudja használni. Az erről az oldalról készült screenshotot kérik az előzetes regisztrációhoz kötött rendezvények szervezői a regisztráció véglegesítéséhez; enélkül hivatalos kínai eseményen részt venni nem lehetséges.

Végezetül pedig ejtsünk néhány szót a Yikatong upgrade („One card pass” frissítés) nevű funkcióról. Az upgrade megjelenése előtt a pekingi tömegközlekedést úgy lehetett igénybe venni, hogy minden egyes alkalommal be kellett szkennelni a tömegközlekedési beszállóhely – legyen az metró, busz stb. – saját QR kódját és csak szkennelési eredmény – melyet az előző „Query on me” funkcióban részleteztünk – bemutatása után lehetett az adott tömegközlekedési eszközt igénybe venni. Ez persze állandó „dugókat” eredményezett a népszerű – leginkább metró – állomáshelyeken, ezért ennek a frissítésnek a segítségével lehetővé tették, hogy az egyének a pekingi tömegközlekedési kártyájukat összekössék a health kitjük adataival, így mentesül az állandó szkennelés időigényes tevékenységétől. Így egyben a kártyát is csak akkor tudja használni, ha a health kitje alapján COVID-mentesnek minősül. Az ellenőrzés automatikusan működik.

3. ábra. Peking tömegközlekedési kártya

Az ábra forrása: https://www.tour-beijing.com/public_bus/#.YzaJHbP1PY

Az újítással a pekingi városi vezetés jelentősen felgyorsította a tömegközlekedés biztonságos igénybevételét kínaiak számára. A frissítés után érkezett külföldieket illetve a health kittel nem rendelkező gyerekeket sikeresen ki is zárta a rendszerből, hisz ma már nem lehet fizikai kártyát kapni a metróállomásokon, mindenki elektronikus tömegközlekedési kártyát használ, ami pedig össze van kötve a személy Health kitjével. Így a gyerekek, akiknek nincs saját mobiltelefonjuk és az azon futó egészségügyi mini program, nem tudják igénybe venni a közlekedési eszközöket. Természetesen azon kevés külföldinek, akinek problémája akad, azoknak az amúgy csak kínaiul tudó metró dolgozók próbálnak segíteni, általában sikerrel, de mindenesetre a számukra sokkal kellemetlenebbé vált a tömegközlekedés a frissítés megjelenése óta.

4. ábra. Peking e-tömegközlekedési kártya

Az ábra forrása: <https://thebeijingcenter.org/how-to-use-your-phone-as-a-subway-card/>

Mivel azonban az újítással frissített pekingi tömegközlekedési rendszer hónapok óta jól teljesít, így nem látszik reálisnak, hogy lecseréljék a külföldiek mindennapjainak megkönnyítése érdekében, hiszen rajtuk kívül a nagy tömegű, kínai állampolgárságú közlekedőt teljes pontossággal nyomon tudják követni, vissza tudják fejteni a mozgásukat, és utol tudják érni az egyént bármilyen negatív cselekedete esetén.

3. Alipay

A Jack Ma üzletemberhez tartozó, Alibaba-csoport 2003-ban, a Taobao internetes kereskedelmi oldalhoz köthető fizetések biztonságosabbá tétele, és könnyebb kezelhetősége miatt vezette be az Alipay fizetési applikációt (O'Connel, 2020). Az igazi áttörést a 2010-es évek hozták meg, amikor a pénzügyekkel kapcsolatos kínai szabályozás terén alapvető változtatásokat vezettek be Kínában, így lehetővé vált a nem hazai kötődésű pénzügyi szolgáltatók kiterjedt tevékenysége a Kínai Népköztársaságban. Az Alipay ettől kezdve töretlen fejlődést mutatva vált Ázsia és az egész világ egyik legmeghatározóbb pénzügyi szereplőjévé. A ChinaDaily.com 2020-ban már arról számolt be, hogy az Alipay a digitális életstílus platformjává vált (2020). Az Alipay pont népszerűsége csúcsán veszítette el a Kínai Népköztársaság kormányzatának támogatását, Jack Ma bírálta a kínai kormányzatot, azonban a népszerűsége miatt még mindig meghatározó piaci résztvevő, elsősorban Dél- és Dél-Kelet Kínában, illetve Sanghajban. A szolgáltatás azonban a társadalom mindennapjainak részévé vált, amelyet a rajta futó „Health Code” funkció tovább erősít. Az Alipay, a Wechathez hasonlóan lehetővé teszi a felhasználóknak:

- a különböző szolgáltatásokra való regisztrációt,
- a háztartási számlák fizetését,
- a lakbérfizetést,
- a tömegközlekedés igénybe vételét,
- az online vásárlást,
- a Revolut-féle fizetés alkalmazását a felhasználók közötti chat funkción keresztül.

Az Alipay is tekinthető egyfajta önálló operációs rendszernek, hiszen a WeChathez hasonlóan rendelkezik egy My Mini-Apps aloddallal, amely a lehetőségek sorát kínálja, a mini-appok telepítése terén, így a felhasználókhöz gyakorlatilag korlátlanul jutnak el a szolgáltatók, ezáltal hozzájárul a gazdaság folyamatos aktivitásához, illetve megteremti a bővülési lehetőséget. A

mini-appok világa a korlátok nélküli elérhetőséget biztosítja nem csak a tárgyi javakat értékesítő vállalkozóknak, hanem a különböző szolgáltatók számára is.

A legjelentősebb szolgáltatás azonban, hogy az Alipay regisztráció egyben a Taobao szolgáltatáshoz is közvetlen elérést biztosít, így nem szükséges külön regisztráció, a nickname automatikusan átemelődik. A felhasználó számára így elérhetővé válik egy giga méretű online piac, amelyen gyakorlatilag minden árucikk beszerezhető. (A Taobao Kína egyik legnépszerűbb online áruháza.)

A „Health Code” a járványügyi mintavételre történő regisztrációtól kezdve, az eredmények megjelenítésén keresztül számtalan célt szolgál, többek között a „kötelező” COVID oltások fajtái – csak kínai gyártású –, és az oltási időpontok is megtalálhatók benne.

Negatív Nucleid acid teszt esetén a kód minden esetben zöld, ebből ered általánosan elterjedt neve: zöld kód (green code).

5. ábra. Zöld kód

Az ábra forrása: a szerző saját applikációjából

A zöld kód online élő felület, amelyet jól láthatóan jelez a rajta lévő dátum és óraszám. Az előhíváskor a legfeltűnőbb részként a PCR-teszt eredményének kibocsátásától eltelt órákat jelző szám – jelen példa esetében 48 – szerepel a mobiltelefon képernyőjén. A szám 24 órás bontásban adja meg az eredményközléstől eltelt időt, így az értéke lehet például 24, 48, vagy 72 órás. Ez azt is jelenti, hogy az eredményközlés pillanatában lehívott kód azonnal 24 órát

mutat, vagyis a gyakorlatban egy nappal az eredmény megszületését követően a képernyőn már 48 óra szerepel. Korábban számos felhasználó fejezte ki az elégedetlenségét, ugyanis Sanghajban nem az eredményközlés, hanem a mintavétel idejétől számították az órákat, vagyis ha a 10:00-kor történt a mintavétel, akkor következő nap 10:00:01-től kezdve már 48 órát mutatott az applikáció, akkor is, ha az eredményközlésre például csak 23:00-kor került sor. Így a felhasználók a szabad mozgásukban gyakran fél napokat is veszíthettek. A bevezetett új metódus, vagyis hogy nem a mintavételi időponttól, hanem az eredmény közzétételétől számítják az eltelt időt, így nagyot könnyített Sanghaj 26 millió lakosának mindennapi életén. Az egyes intézményekbe, boltokba, bevásárló központokba történő belépésnél, vagy a városi közlekedés igénybevételénél a helyszínen elhelyezett QR-kódot, az Alipay főoldalán található „scan-funkcióval” kell a felhasználónak beolvasni, amely automatikusan irányít át az 5. Ábra „Health Code”-jához, amelynek képernyőképét a program kiegészíti a helyszín adataival is. Ezáltal a felhasználó minden mozgása, napi rutinja és szokásai rögzítésre kerülnek, illetve az visszakereshetővé, a Big Data rendszerben elemezhetővé válik. A kód színét Kínában központilag határozták meg, vagyis mindenhol, minden alkalmazásban ugyanazt jelenti. Ez alapján lehet:

- zöld, negatív PCR teszttel rendelkező, esetleges fertőzöttel kontaktálásra módot adó, veszélyes besorolású helyen nem tartózkodott személy, jelen esetben indokolt a kontakt szó használata, ugyanis a magyar érintkezés kifejezés jelentés tartalmán túlmutatóan, akkor is kontaktnak minősül a személy, ha nem azonos időben, de bizonyos időn belül ugyanazon a helyszínen tartózkodott, ahol egy fertőzött, vagy fertőzöttel kapcsolatba került, úgynevezett „close contact” egyén megfordult,
- sárga, az érvényben lévő kötelező tesztelési ciklusidőn belül, PCR teszten nem jelentkezett személy, illetve olyan, aki kontaktálás szempontjából veszélyes helyszínen járt,
- piros, pozitív PCR-teszttel rendelkező, vagy „close contact”-ként minősített felhasználó.

Kína területe fel van osztva kis területegységekre (hasonlóan a mobilok cellái által lefedett területekhez), melyek lehetnek akár csak egy háztömbnyi, vagy akár lépcsőháznyi területűek is. Jellemzőjük, hogy minden területegység nyilván van tartva a hatósági adatbázisokban és ezek lekérdezhetőek, jelenleg COVID-fertőzöttség szempontjából. A szabad mozgásra, a szolgáltatások igénybevételére természetesen csak a zöld színű kóddal nyílik lehetőség. A „Health Code” al-applikáció jellegzetes felhasználói felülete az úgynevezett „fekete kód” oldal.

A fekete kód egy olyan QR-kód, amely, az Alipay-be rögzített, személyes felhasználói adatok alapján teszi lehetővé a gyors PCR mintavételre regisztrálást. A regisztrációt végző személy feladata mindössze annyi, hogy a beszékkelje a jelentkező fekete kódját, és az, az összekapcsolt egészségügyi és Alipay adatbázis egybevetésével azonnal el is végzi a vizsgálatra történő regisztrációt. A rendszer erénye, hogy használatával nem jelent gondot a külföldiek számára sem a gyors és biztonságos regisztráció. Ezt teszi lehetővé, hogy a rendszer az Alipay felhasználói adatokon keresztül azonosítja az egyént, amely viszont a keretrendszer sajátosságaiból – az Alipay eredendően a külföldieket is kiszolgáló Taobao vásárlói fizetési platformjaként született – adódóan lehetőséget az a kínai személyazonosító ID számon kívül a külföldi útlevelekkel történő – akár 18éven aluli személyekre vonatkozó – regisztrációra is.

6. ábra. Fekete kód

7. ábra. Mintavételi ellenőrző lap

Az ábrák forrása: a szerző saját applikációjából

A regisztráció ténye, időpontja, majd később az eredmény közzétételének időpontja a 7. ábrán látható aloldalon ellenőrizhető. Itt lehetősége van minden felhasználónak, hogy a két választógomb valamelyikét aktiválva más személyek

- idős egyének és gyermekek,
- külföldi állampolgárok

mintavételeire, és azok eredményeire keresést indítson.

Az applikáció beépített szolgáltatásként tartalmazza a mobiltelefon helymeghatározó rendszerének adatait igénybe vevő, a felhasználóhoz legközelebb eső PCR tesztelő pontok listáját, de a COVID-hoz csatolható orvosi ellenőrző vizsgálatra jelentkezés indítására is alkalmas.

4. A health kitek világa – pro és kontra

A jövőben – ha és amennyiben Kína egyszer ismét megnyitja kapuit a turisták számára – ezt a rendszert tovább fejleszteni nem lesz nehéz, hisz a jövő már amúgy sem az ID alapú beazonosítás lesz Kínában, hanem a még csak kísérleti jelleggel a szórakoztató parkokban (pl. pekingi Universal Studios Resort) használatos arcalapú felismerésé. Ezt egyébként a reptereken is használják már, de ott nem tekintenek még el az útlevél/ID alapú beazonosítástól. A rendszer

egyszerű, nagyrészt kipróbált, és ami a legfontosabb, jól bevált, még akkor is, ha a személyiségi jogi oldalról a nyugati típusú demokráciában gondolkodók találhatnak is benne kivetni valót.

A kínai személyi adatok védelméről szóló törvény jelenleg tiltja a cégeknek az online adatok gyűjtését a felhasználói szokásokról, kivéve a saját alkalmazásaik használati szokásait. Korábban, a törvény tavalyi megjelenése előtt, általános gyakorlat volt, hogy egy applikáció-fejlesztő – legyen szó akár játék, vagy vásárlási programról –, a regisztrált felhasználókról nemcsak a saját applikációjának használati szokásai vonatkozásában gyűjtött adatot, hanem minden egyéb szokásáról is. Ennek eredményeként a fejlesztő pontosan tudta, hogy a felhasználó hol jár, hol vásárol, milyen játékokkal játszik, mi a kedvenc színe, és még rengeteg egyéb személyes adat birtokosává is vált. Ezt az eljárást tiltotta meg a 2021-ben született, a személyi adatok védelméről szóló törvény, ami nagyban hasonlít Nyugat-Európa hasonló tárgyban született jogszabályaihoz, azonban kínai sajátosságokkal. Míg a törvény részletesen szabályozza azt, hogy a cégek miként és milyen adatokat gyűjthetnek, addig az állami szereplők – többek között a rendőrség, az állami hivatalok, stb. – adatgyűjtési módszereit és az általuk elérhető és kezelhető adatkört nem érinti. Ezért is történhetett meg Kína eddigi legnagyobb adatszivárgása, amelynek következtében a sanghaji rendőrség adatbázisából több mint egy milliárd kínai lakos adata tűnt el, majd lett eladásra meghirdetve egy népszerű hacker oldalon.

Kínában az állami intézményeknek joga van az összes kínai állampolgár – és minden itt élő külföldi – adataihoz való hozzáférésre, és hogy azokkal mit tesz, abban a jogszabályok nem korlátozzák. Ennek tényéről minden kínai tud és elfogadja azt, mivel az állam az adatok elemzésén keresztül:

- Megszüntette az ujugrok által, nagyszámban elkövetett halálos kimenetelű terrortámadásokat. Az egyik legismertebb ilyen jellegű támadásra Kunming városában került sor, ahol a Kelet-turkesztáni Iszlám Mozgalom (ETIM) legalább nyolc tagja, késekkel felfegyverezve behatolt a helyi pályaudvarra, és válogatás nélkül gyilkolni kezdett. A terrortámadásban harmincegyen veszítették az életüket, a sebesültek száma pedig meghaladta a száznegyven főt (Kasznár, 2020).
- Globálisan is kiemelkedően jó közbiztonságot ért el, a bűnelkövetők nagyon gyors kiiktatásával, melyben a személyes adataikhoz való hozzáférés révén gyorsan tudták felgöngyölíteni a bűneseteket. A nagyfokú ellenőrzés, a mobiltelefonos applikációk és a kamerarendszer együttesen azt eredményezi, hogy Kína több tízmillió lakosú nagyvárosai a 21. század elején a világ legbiztonságosabb pontjainak tekinthetők.

A rendszer visszaságát viszont az adja, hogy ezeket az adatokat a kormányzati oldalú hozzáféréseken keresztül akár manipulálhatók is lehetnek. Erre bizonyíték a következő eset: 2022. elején a Henan Bank csődöt jelentett, amelyre válaszként a feldühödött emberek, akiknek a pénze a bankban volt, az utcákra vonultak tüntetni (Shepherd, 2022). A kormányzat tehetetlen volt és nem tudta lecsillapítani a tüntetők kedélyét, így más megoldás után nézett, „hirtelen” a résztvevők health kitje pirosra váltott át (Wong, 2022). Ezt követően a tüntetések nem folytatódtak tovább.

Az esettanulmány rávilágít arra, hogy a Kínai Népköztársaságban bevezetett, az élet egész területét lefedő applikációk működőképesek, illetve a megfelelő változtatások végrehajtásával a világ számos egyéb országában sikeresen alkalmazhatók lehetnek. Bebizonyosodott, hogy mind a WeChat, mind az Alipay alkalmazások számos további gazdasági, szociológiai és politikai, valamint interdiszciplináris kutatások alapjául szolgálhatnak, és kell szolgálniuk. Mind a WeChatre, mind az Alipayre a jövő társadalmába vezető hídként kell tekinteni.

5. Összefoglalás

A COVID járvány megelőzése és korlátok között tartása kapcsán bevezetésre került Wechat és Alipay applikációk egészségügyi al-applikációival kapcsolatosan megállapítható, hogy azok, jelentős tartalmi átfedést mutatnak egymással. A felhasználások egy futurisztikus új világba vezethetik az emberiség érintett részét, amelyben megvalósulhat az egyén, vagy akár a nagy tömegek szisztematikus, egészségügyi indokoláson alapuló, koordinált mozgása, illetve helyben tartása, miközben az adatok, lehetővé teszik akár az egyén szintű mozgási és fogyasztási szokások felmérését és kezelését.

Az esettanulmány célja volt, hogy a Wechat és az Alipay egészségügyi al-applikációinak ismertetésének segítségével bemutassa, hogy a Kínai Népköztársaság kormányzata a Big Data képzésen keresztül miként tudta és tudja fenntartani a „zéro COVID” politikát. Eközben pedig a klasszikusan szociometriai, közösségi és általános vásárlási lehetőségeket biztosító applikációk miként elégítik ki a gazdasági információszerző igényeket – vásárlási, mozgási szokások relációja a mozgási szokásokkal, illetve az egészségügyi helyzettel – nem közvetlenül a szolgáltatóknál, hanem kormányzati szinten – illetve az Alipay esetében az Alibabacsoportnál – megjelenve. Továbbá központi kérdésként jelentkeznek a biztonsági aspektusok, úgy a felhasználó egyén, mint a szolgáltató, illetve az állam részéről.

Kínában a hagyományos kereskedelmi csatornák nem váltak országossá, az interneten történő kereskedelem és a hozzá kapcsolódó fejlett logisztikai és informatikai megoldások azonban gyakorlatilag mindenki számára elérhetővé tettek egy eddig soha nem tapasztalt választékot és mindezt transzparens, összehasonlítható árakon. A vásárlók 96%-a telefonos applikációkon keresztül vásárol, akár metrón vagy kávészünet alatt. A fizetés is elektronikus platformokon történik, minden egy gombnyomással elintézhető. Az online kereskedelmi forgalom eléri az 1 billió dollárt, mivel a közel másfél milliárdos lakosság rendszeresen vásárol az online boltokban, melyek közül kiemelkedik kettő, az Alibabacsoport által működtetett TaoBao és TMall áruházak (kb. 58%-os piaci részesedéssel), második a Tencent-csoporthoz tartozó JD (25%-kal). Mindkét óriás saját fizetési rendszert működtet: ez az Alipay és a WeChat Pay. Minden online áruház is ezt a két fizetési platformot használja, amely két szolgáltató kezében az egészségügyi applikációk kezelése is összpontosul.

Források

- Kasznár A. 2020. Kína és a Távols-Kelet posztmodern ellensége: a terrorizmus. Kairosz Könykiadó
- Wong, T. 2022. Henan: China Covid app restricts residents after banking protests. BBC News 2022. június 14. Letöltés: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-61793149>
- Shepherd, C. 2022. Protesting bank depositors in China beaten by mob as police stand by. The Washington Post 2022. július 11. Letöltés: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/07/11/china-bank-protests-henan/>
- O'Connell, B. 2020. History of Alibaba: Timeline and Facts. The Street 2020. január 2. Letöltés: <https://www.thestreet.com/world/history-of-alibaba-15145103>
- ChinaDaily.com. 2020. Alipay aids China's service industry in going digital. 2020. március 12. Letöltés: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202003/12/WS5e698f6ca31012821727e651.htm> |